

Waldemar Chrostowski

"Księga Jubileuszowa Wyższego Seminarium Duchownego w Łomży (1919-2000), Jarosław Sokołowski, Łomża 2000 : [recenzja]

Collectanea Theologica 71/4, 231-234

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

odbywały się po referatach i obejmowały szerokie spectrum zagadnień. Do tomu włączono ponadto dwie homilie wygłoszone podczas sympozjum (s. 277-282).

Trzecią część tomu stanowią *Spisy osób* (s. 283-345). Znajdujemy tutaj wykaz wszystkich rektorów Papieskiego Instytutu Polskiego (ks. Z. Kiernikowski jest trzynastym z kolei), spis byłych mieszkańców – studentów uczelni rzymskich (obejmuje 464 osoby), dwa spisy zmarłych księży – mieszkańców Instytutu (wg alfabetycznej listy nazwisk oraz wg daty śmierci), spis mieszkańców Instytutu w roku akademickim 2001/2002 (60 osób), spis seniorów – przedstawicieli wspólnoty studenckiej za lata 1987-2001, wykaz księży rezydentów (6 osób), a także wykazy współpracowników, czyli imienną listę siostr Służebniczek Niepokalanego Poczęcia NMP, pracujących w Instytucie od 1 czerwca 1932 r., braci ze Zgromadzenia Braci Serca Jezusowego, pracujących od 21 czerwca 1977 r. oraz członkin Instytutu Niepokalanej Matki Kościoła, pracujących od 22 marca 1989 r.

Tom trzeci, podobnie jak dwa poprzednie, to prawdziwa kopalnia materiału o zasłużonej placówce, której osiągnięcia i dzieje powinny być jeszcze lepiej w Polsce poznane i docenione. Ze zrozumiałym sentymentem sięgają po te publikacje ci, którzy mieli szczęście mieszkać w domy przy via P. Cavallini i dla których jest to piękny i ważny okres w ich życiu. Każdy tom zawiera mnóstwo interesujących informacji, które – gdy mieszkaliśmy w Rzymie – nie były nam znane. Nie chodzi jednak tylko o sentymentalną podróż w przeszłość, lecz o owocną dokumentację najnowszych dziejów Kościoła katolickiego w Polsce, którego kształt jest nie do pomyślenia bez Papieskiego Instytutu Polskiego. Taka dokumentacja powinna się odbywać na bieżąco, bo dobrze widać, ile w wykazach osób jest luk, wynikających z braku wystarczającego rozeznania o byłych mieszkańcach i ich późniejszych losach. Pokłosem tych tomów będzie na pewno nie tylko dalsze ożywienie wspomnień innych mieszkańców oraz uzupełnienie brakujących danych. Można się bowiem spodziewać, że przyczynią się one wydatnie do należytego przygotowania obchodów setnej rocznicy utworzenia Papieskiego Instytutu Polskiego, przypadającej w 2009 r. Wprawdzie pozostało do nich jeszcze sporo czasu, ale trzeba go wykorzystać jak najlepiej, aby owe obchody wypadły godnie i okazałe.

ks. Waldemar Chrostowski, Warszawa

Ks. Jarosław SOKOŁOWSKI (red.), *Księga Jubileuszowa Wyższego Seminarium Duchownego w Łomży (1919-2000)*, Wyższe Seminarium Duchowne, Łomża 2000, ss. 488.

„Właśnie tutaj, w Łomży, kształtowało się moje powołanie kapłańskie” – zwierzał się kard. Stefan Wyszyński, odwiedzając to miasto 7 sierpnia 1966 r. podczas

uroczystych obchodów tysiąclecia chrztu Polski. Mogę i ja – *toutes proportions gardée* – uczynić moimi te słowa, bo po uzyskaniu matury w 1968 r. wstąpiłem właśnie do Wyższego Seminarium Duchownego w Łomży. A chociaż ów pobyt trwał nieco ponad rok (do 13 listopada 1969 r.) i dalszą formację do kapłaństwa odbyłem w Warszawie, w żywej pamięci pozostali profesorowie i koledzy, wykłady i inne przeżycia, przede wszystkim pierwsze rekolekcje oraz wiele z tego, co składa się na codzienne życie najmłodszego rocznika alumnów. Później wielokrotnie odwiedzałem Łomżę, zawsze z wielkim sentymentem. Do dzisiaj trwa wiele nawiązanych przyjaźni i znajomości, zaś łomżyńscy kapłani i wykładowcy seminaryjni są mi bardzo drodzy.

Wielki Jubileusz Roku 2000 stał się okazją do częstego podejmowania bilansów dokonań Kościoła i poszczególnych Kościołów lokalnych. Wśród różnych doniosłych inicjatyw pojawiły się także próby prezentacji własnych środowisk i tego, co udało się przez nie osiągnąć. Ks. dr Jarosław Sokołowski jest redaktorem prawdziwie monumentalnej *Księgi Jubileuszowej Wyższego Seminarium Duchownego w Łomży*, obejmującej okres od powstania tej wielce zasłużonej placówki (1919) do Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 włącznie. Nie tylko sentymenty sprawiają wielką radość z ukazania się tej publikacji. Jest ona prawdziwą kopalnią najrozmaitszych informacji, żmudnie zebranych, zestawionych i podanych kompetentnie i rzeczowo. Pierwsza tego typu w dziejach diecezji łomżyńskiej, stanowi ogromne osiągnięcie. W pewien sposób wieńczy ostatnie dziesięciolecia łatwo dostrzegalnego postępu, jaki udało się tam osiągnąć, zwłaszcza w zakresie zakrojonych na bezprecedensową skalę prac budowlanych i remontowych. Dzięki nim seminarium i inne budowle diecezjalne nabrały nowego blasku. Wielką w tym zasługą bp. Juliusza Paetza, obecnie arcybiskupa metropolity poznańskiego, zaś kluczowym wydarzeniem był na pewno pobyt w Łomży w czerwcu 1991 r. Ojca Świętego Jana Pawła II podczas czwartej pielgrzymki do Ojczyzny.

W zamieszczonym na początku *Słowie od wydawcy* czytamy: „To nowe dzieło jest owocem ponad rocznej współpracy z doświadczonymi wychowawcami i profesorami. Jest ono zarazem próbą syntezy dziejów naszego Seminarium, które jest ośrodkiem, gdzie próbuje się wskazać właściwe kierunki rozwoju duchowego i intelektualnego alumnów. Seminarium jest tym miejscem, gdzie ze szczególnym podkreśleniem porusza się temat teologii kapłaństwa oraz formacji podstawowej i permanentnej” (s. 11). Te same myśli podejmuje i rozwija bp łomżyński Stanisław Stefanek w tekście zatytułowanym *Serce Diecezji*. Przypomina, że historia placówki jest osadzona bardzo głęboko: „Trzeba sięgać po wzory przygotowywania kapłanów do służby w Kościele, które mają swoje źródło w znanych seminariach w Płocku czy w niektórych instytucjach zakonnych. Trzeba nawiązać do bogatej tradycji szkolnictwa publicznego poczynąwszy od Wilna przez Grodno, Łuck

i inne tereny objęte ówczesnymi Diecezjami” (s. 13). Z kolei ks. dr Andrzej Miłachowski, od 1991 r. rektor łomżyńskiego WSD, ukazuje historię powstania książki: „Myśl o jej powstaniu zrodziła się podczas Sesji Księży Profesorów na zakończenie roku akademickiego 1999/2000. Ostatnie stulecie, które niemal czasowo obejmuje życie i działalność tej instytucji, wymagało dokonania pewnej syntezy ludzkiej inwencji, twórczości, pracy i poświęcenia. Skoro historia jest nauczycielką życia, spoglądając w przeszłość, możemy nauczyć się przyszłości i lepiej rozpoznać znaki czasu. Przyjęte zobowiązania przez grono profesorów, ich twórczy wysiłek w zakresie prowadzonych badań naukowych ponad osiemdziesięcioletniej historii istnienia seminarium, a także luźne opracowania związane z codziennym życiem i funkcjonowaniem tej uczelni oraz pracą w niej wielu osób zaowocowały wspaniałym dziełem” (s. 17)

Dzieło jest rzeczywiście wspaniałe. Otwiera je obszerny i bardzo ciekawy *Zarys dziejów Wyższego Seminarium Duchownego w Łomży* (s. 19-71), którego dokonał ks. prof. dr hab. Witold Jemielity, znakomity historyk i naukowa chluba diecezji łomżyńskiej. Autor kilkuset znakomych publikacji, promotor wielu prac pieczołowicie dokumentujących dzieje poszczególnych parafii i ośrodków duszpasterskich regionu, ze znanstwem i barwnie przybliży historię seminarium założonego tuż po odzyskaniu przez Polskę niepodległości po 123 latach zaborów, pokazując zawiłe dzieje placówki i związanych z nią osób. W rozdziale *Nauka w Wyższym Seminarium Duchownym w Łomży* (s. 73-192), opracowanym przez ks. dr. Jarosława Sokółowskiego, zawarto wypowiedzi profesorów o przedmiotach nauczania i nauczycielach, co wymownie świadczy, iż aktualna praca dydaktyczna stanowi kontynuację żmudnego dzieła wielu poprzedników. W drugiej części tego rozdziału przedstawiono działalność naukową aktualnych profesorów WSD, zwięźle ukazując ich sylwetki oraz umieszczając pełną bibliografię ich publikacji. Największy dorobek wydawniczy mają ks. dr hab. Józef M. Dołęga (aktualnie również profesor UKSW i dziekan Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej), ks. prof. dr hab. Witold Jemielity (również ceniony pracownik UKSW) i ks. dr Franciszek Woronowski.

Kilka następnych stron (s. 193-201), poświęconych formacji duchowej, zawiera artykuł ks. Jana Okuły na temat pracy ojców duchownych, po czym następuje (s. 203-207) szkic, którego autorem jest ks. Konstanty Pruszyński, a opisujący księgozbiory łomżyńskiego WSD. Życie i działalność placówki przedstawił (s. 209-232) ks. Zdzisław Golan, prezentując wykłady i personalia wykładowców oraz sprawozdanie za r. akad. 1999/2000, a także kilku alumnów, omawiających przeznaczone dla nich sympozja naukowe, liczbę alumnów w ostatnim czterdziestolecu, koła zainteresowań i działalność teatralną. Obszerny (s. 233-304) i bardzo ciekawy rozdział nosi tytuł *Wspomnienia o zmarłych Rektorach i Profesorach Wyższego Seminarium Duchownego w Łomży*. Jego wielką zaletą jest ogromny ładunek

osobisty, pełne głębokich uczuć wspomnianie przełożonych i moderatorów, z czego przejrzysto wynika, iż wywarli oni ogromny i trwały wpływ na wiele pokoleń wyświęconych w Łomży kapłanów. Następnym rozdział (s. 305-316) przedstawia personel pomocniczy, czyli administrację i przeprowadzone inwestycje oraz pracę siostr zakonnych. Potem umieszczono *Aneks* (s. 317-426), na który składa się wykaz biskupów łomżyńskich i rektorów seminarium, tekst przemówienia Ojca Świętego wygłoszonego 5 czerwca 1991 r., list dziękczynny abp. Juliusza Paetza, *Ratio Studiorum – Ratio Institutionis Sacerdotalis pro Polonia*, opracowane przez Komisję Episkopatu Polski ds. Seminarium Duchownych oraz (tego dokumentu brakuje w spisie treści na s. 9!) *Program studiów w Wyższych Seminarium Duchownych w Polsce*. Dwa ostatnie dokumenty, niezbyt powszechnie dostępne, umożliwiają czytelnikowi własne porównanie wytycznych Episkopatu z ich urzeczywistnieniem w konkretnych warunkach łomżyńskiego WSD. Mamy też jeszcze *Podstawowe zasady wychowawcze w Seminarium Duchownym*. Całość zamyka *Zakończenie* (s. 427-430), streszczenie w języku angielskim, niemieckim, francuskim i włoskim (s. 431-446) oraz dopełniający wszystkiego *Aneks zdjęciowy*. Otwiera go reprodukcja *Kroniki WSD* i fotografia gmachu sprzed II wojny światowej, po czym zamieszczono starannie dobrane reprodukcje zdjęć wykonanych w II połowie XX w.

Ciekawa i bogata publikacja, która stanowi hołd wobec kilku pokoleń dawnych profesorów i wychowawców oraz przedstawia obecną działalność placówki. Dzięki temu, wszechstronnie ukazuje ważną część życia Kościoła katolickiego na Ziemi Łomżyńskiej. Analogiczne monografie powinny powstać w każdym diecezjalnym i zakonnym Seminarium Duchownym, dokumentując wielkie dzieło kształcenia i kształtowania przyszłych kapłanów.

ks. Waldemar Chrostowski, Warszawa

V. ELIZONDO, J. SOBRINO (red.), 2000. *Réalité et espérance*, „Revue Internationale de Théologie Concilium”, Cahier 283, Beauchesne Éditeur, Paris 1999, ss. 175.

Ostatni w roku 1999 zeszyt międzynarodowego przeglądu teologicznego „Concilium” – zatytułowany *Rok 2000. Rzeczywistość i nadzieja* – w siedemnastu artykułach dąży do uchwycenia różnych wyznaczników *Globalizującego zła naszego świata obecnego* (cz. I), do nakreślenia *Nadziei jubileuszu w tradycjach religijnych* (cz. II) i do zarysowania *Nadziei oraz łaski* (cz. III). Jest więc jak gdyby próba częściowego zbilansowania sytuacji u schyłku drugiego tysiąclecia, uchwycenia religijnego sensu jubileuszu w różnych kulturach, wyznaczenia oczekiwań z 2000 r. na przeobrażenie jutra.